

Dinamik iqtisadi inkişaf və beynəlxalq münasibətlər sistemində nüfuzlu mövqeyi ilə seçilən, öz ərazi bütövlüyünü, bununla ədalətli və beynəlxalq hüququ gerçəkləşdirən Azərbaycan dövləti bu gün dünyada həm də vətəndaş rifahının təminatı istiqamətində mühüm irəliləyişlərə yol açan güclü sosial siyasəti ilə diqqət çəkir.

“Azərbaycan sosial dövlətdir. Bizim siyasətimizin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşı, onun qayğıları, onun problemləri, onun təhlükəsizliyi, onun xoşbəxtliyi dayanır”, – deyən Prezident İlham Əliyevin sosial sahəyə xüsusi qayğısı ölkəmizdə davamlı sosial inkişafı, sosial müdafiə və fəal məşğulluq proqramlarının uğurlu davam etdirilməsini, sosial təminat sisteminin getdikcə güclənməsini şərtləndirir.

Bu fikrin təsdiqi olaraq bəzi faktlara diqqət yetirək:

– son 5 ildə Azərbaycanda əlilliyə görə pensiyalar 2,3 dəfə, müavinətlər isə 3,5 dəfə artıb;

– 2018-ci ildə əlilliyə görə sosial ödənişlərin ümumi məbləği 1,2 milyard manat olduğu halda, bu gün həmin rəqəm 2,5 milyard manata yaxınlaşıb. Əlilliyə olan şəxslərə ödənilən məbləğ isə 1,3 milyard manata çatıb;

– bu ilin yanvar-oktyabr aylarında əlilliyə olan şəxslərə 82,8 min reabilitasiya vasitəsi verilib;

– post-müharibə dövründə müavinət və təqaüdlər orta hesabla 2 dəfəyədək artırılıb;

– şəhid ailə üzvləri: 8818 nəfərə (3323 şəhid, o cümlədən 86 mülki) 17405 xidmət göstərilib;

– 2021-ci ildən indiyədək şəhid ailələri, müharibə əlilləri və həssas təbəqədən olan digər şəxslərə 16 min mənzil və fərdi ev verilib;

– 2021-ci ildən indiyədək 7 min 700 müharibə əlillinə avtomobil verilib;

– özünüməşğulluğa 12,1 min nəfər cəlb edilib;

– 490 hərbiçiyə 599 yüksək texnologiyalı protez, 2232 müharibə əlillinə 61,1 min reabilitasiya vasitəsi verilib.

Azərbaycan dövlətinin uğurlu və davamlı sosial siyasəti ölkəmizin növbəti il üçün büdcə layihəsində daha əhatəli və geniş məzmununda əksini tapıb. Yeni seçilmiş Milli Məclisin bu günlərdə keçirilən komitə və ümumi iclaslarında layihənin əhatəli və konstruktiv müzakirəsi gedir. 2025-cü ilin Dövlət büdcəsi yeni təklif və mülahizələrlə zənginləşdirilir. Mərkəzi və yerli icra qurumlarının daha səmərəli fəaliyyəti, sosial-iqtisadi və mədəni sferalarda uğurlu artırılması, ölkənin müdafiə qüdrətinin yüksəldilməsi, xalqın rifahının daha da yaxşılaşdırılması üçün söylenən dəyərli, faydalı mülahizələr təqdir olunur, qeydə alınır.

Lakin büdcənin sosial bölümünün müzakirəsi ilə bağlı bəzi deputatların məsuliyyətsiz, məsələyə bələdlikdən uzaq, guya, seçicilərin maraqlarını ifadə edərkən söylədikləri sobatsız mülahizələr, ilk növbədə, seçicilərin özündə ciddi narazılığa səbəb olub. Həmin deputatların söylədiklərindən məlum olur ki, onlar müzakirə edilən sosial büdcədə nəzərdə tutulmuş müsbət tədbirlərdən xəbərsizdirlər. Seçicilər və icra qurumları onlara xatırladırlar ki, söylenən iradlar ya əsassızdır, ya da ki, artıq həllini tapmışdır.

Milli Məclisdəki belə arzuolunmaz və seçiciləri həyəcanlandıran müzakirə, istəməz, Azərbaycan parlamentarizminin yaxın tarixinə nəzər salmağa ehtiyac yaradır.

Ümumillər lider Heydər Əliyevin milli dövlət quruculuğunda çoxpartiyalı demokratik parlamentin formalaşdırılması önəmli yer tutur. Sovet epoxasının qurub və müstəqilliyin ilk illərində yalançı vədlər, populist çıxışlarla xalqı aldadıb millət vəkili olanların parlamenti rinqə çevirdiklərini, ölkənin taleyini şəxsi və qrup maraqlarına qurban verdiklərini öləri xatırlamaq belə bu gün hamımızda məyusluq yaradır.

Ulu öndərin zəkası və xeyir-duası, xalqın aldığı ibrət dərsi əsasında seçilən ilk demokratik Milli Məclis ölkənin siyasi, iqtisadi, mədəni böhrandan çıxması, sabitliyin möhkəmlənməsi, insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi, hərtərəfli dirçəlişə nail olunması üçün zəruri hüquqi-normativ baza və vətəndaş həmrəyliyi platforması yaratdı. Bütün bunlar sonrakı çağırış parlamentlərin daim təkmilləşən fəaliyyəti ilə Azərbaycanı indiki tərəqqiyə və zəfərlərə qovuşdurdu, müstəqil dövlətçiliyimizin tarixinə demokratizmin təntənəsi kimi yazıldı.

Ötən çağırış parlamentlərin fəaliyyətində bir diqqətçəkən, önəmli məqam isə ondan ibarətdir ki, xalq ali qanunverici qurumda onun maraqlarını qoruyan, dövlətin daxili və xarici siyasətinin uğurlu qazanmasında fəal iştirak edən deputatlara təkrar və dəfələrlə etimad göstərilib. Əksinə, onu seçən insanların gözləntilərini doğrultmayan, şəxsi maraqlarını üstün tutan, dövlətçiliyə qarşı zidd addımlar atan, ümumi inkişafa töhfə verməyən elçilərinə isə təkrar etimad göstərməyib. Bir sıra hallarda isə vətəna xəyanət edən, cinayət törədən deputatlar dərhəl geri çağırılıb, mandatları ələ-rindən alınmış və törətdikləri bəd əməllərin cəzasını çəkiblər.

Ötən gün redaksiyamıza daxil olan seçici müraciət və xatırlatmalarında bir ortaq fikir üstünlük təşkil edir: Xalqın adından gərəksiz açıqlamalar vermək, dövlətin uğurlu siyasətinə kölgə salmaq yolverilməzdir. Xalqın etimadından sui-istifadə etmək, naşı və qərəzli mülahizələr söyləmək etimadı itirməyə yönəlib. Onların deputat adına, ləyaqətinə, statusuna uyğun gəlməyən kiçik bir sözü belə seçiciləri məyus edir, narazı salır. Dövlətin sosial siyasətini həyata keçirən mərkəzi icra qurumundan da əsassız ittiham və populist çıxışlarla bağlı açıqlama almışıq.

Bildirilir ki, Milli Məclisin son plenar

Məsuliyyətsizlik

Dövlətin uğurlu sosial siyasətinə kölgə salmaq cəhdləri

iclaslarında bəzi deputatların sosial sahə ilə bağlı səsləndirdikləri fikirlər gerçəkliyə yox, şəxsi mülahizələrə, subyektiv yanaşmalara əsaslanır. Bunun təsdiqi olaraq əvvəlcə özünüməşğulluq proqramı ilə bağlı deyilənlərə diqqət yetirək.

Deputat Siyavuş Novruzov iddia edir ki, xəstə mal-heyvanlar insanlara verildən 3 gün sonra ölürlər. Həmin şəxs-

lərin isə bu imkandan yalnız bir dəfə yararlanmaq imkanı var. Kəndliyə iki inəkli bərabər bir illik qarantıya və heyvanın, ən azı, 3 aylıq yeminin də verilməsi zəruridir. Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin bu iddia ilə bağlı mövqeyi isə belədir: Mühüm sosial-iqtisadi əhəmiyyətə malik olan özünüməşğulluq proqramı işsiz şəxslərin məşğulluğunun gerçəkləşdirilməsinə və kiçik biznesə çıxış imkanlarını artırılmasına önəmli dəstəkdir. Proqrama müraciət zamanı əsasən şəhid ailələrinin üzvlərinə, əlilliyə olan və ünvanlı sosial yardım alan şəxslərə, ümumiyyətlə, həssas təbəqədən olanlara üstünlük verilir. Hazırda işsiz və işaxtaran şəxslərə proqram əsasında kənd təsərrüfatı üzrə 4, istehsal və xidmət sahələrində isə 23 olmaqla, ümumilikdə, 27 özünüməşğulluq zərfi üzrə mal və materiallar formasında aktivlər təqdim edilir.

Bildirilir ki, 2017-ci ildə ölkəmizdə özünüməşğulluq proqramının icrasına başlanıb və həmin illə müqayisədə adətən proqrama cəlb olunan şəxslərin illik sayı 15 dəfəyədək artıb. Özünüməşğulluq proqramına cəlb olunanların sayının isə gələcək il artıq 100 minə ötcəyini nəzərdə tutulub. Hazırda işğaldan azad olmuş ərazilərimizə köçürülən sakinlər üçün də özünüməşğulluq proqramı çərçivəsində təsərrüfatların qurulması işlərinə başlanılıb. Həmin sakinlərdən artıq 136 nəfər proqram çərçivəsində mal və materiallarla təmin edilərək onlar üçün kiçik ailə təsərrüfatları qurulub.

Proqrama cəlb olunan şəxslər üçün ilk mərhələdə təlimlər təşkil olunur. Təlimləri bitirdikdən sonra isə biznes planlarına uyğun olaraq mal və materiallarla təmin edilməklə onlar üçün kiçik ailə təsərrüfatları yaradılır. Proqram çərçivəsində mal və materiallar formasında aktivlər (o cümlədən mal-qara) proqram iştirakçısına o, yalnız bu aktivlərdən məmnun olduqda təqdim edilir. Proqram iştirakçısı aktivlərdən razı olmadıqda aktivlər yeniləri ilə əvəzlənir. Vətəndaş razılıq əlaməti olaraq aktı imzaladıqdan sonra ona aktivlər verilir və proses zamanı onun bu aktivlərdən razı qaldığını bildirdiyi videoqəbüllə də aparılır.

Deputat Siyavuş Novruzovun mal-heyvanların xəstə olması iddiasına gəldikdə isə, xatırladıq ki, Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin aktı, heyvanların xəstə olmadığı barədə baytarlıq arayışları və sertifikatları da vətəndaşa aktivlərlə birgə təqdim edilir. Bir

ay ərzində aktivlərin keyfiyyətində vətəndaşın gənəli olmasından baş verən hər hansı pozuntuya görə zəmanət verilir və belə halda aktivlər 30 gün müddətində dəyişdirilir.

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin məlumatına əsaslanaraq bildirək ki, özünüməşğulluq proqramına cəlb olunanlara aktivlərin verilməsi prosesini əks etdirən video və fotomateriallar, iştirakçıya aktivlərin təhvil verilməsinə dair akt, verilmiş aktivlərin sayı, keyfiyyəti barədə bütün materiallar “e-sosial” internet portalında “Özünüməşğulluq proqramı iştirakçıları barədə məlumat” altbölməsində ictimaiyyətə açıqlanır. Deputat Siyavuş Novruzovun özü də istənilən proqram iştirakçısına verilən mal və materiallarla, aktivlərin təqdimatı prosesi ilə həmin bölməyə daxil olub tanış ola bilər.

Siyavuş Novruzovun hökumətin sosial siyasəti ilə bağlı əsassız narazılığı bununla

ibarət artıq 130 min şəxsə dəstək yönümlü 363 min xidmət göstərilib.

Belə ki, həmin paket çərçivəsində 106 min şəxsə 119 min aylıq sosial ödəniş, 24,2 min şəxsə birdəfəlik ödəmə təyin olunub, mənzillə təminat proqramı 5 dəfə genişləndirilib, şəhid ailələri üzvləri və müharibə ilə əlaqədar əlilliyə olan şəxslərə 6326 mənzil və fərdi ev, müharibə ilə əlaqədar əlilliyə olan şəxslərə 528 avtomobil təqdim edilib. Şəhid ailələri üzvləri və müharibə iştirakçıları olan 11 min şəxsə 68,1 min sosial-psixoloji dəstək və reabilitasiya xidməti göstərilib, müharibə ilə əlaqədar əlilliyə olan 2232 şəxs 61,1 min reabilitasiya vasitəsi, o cümlədən 490 şəxs 599 ədəd yüksək texnologiyalı müasir protezlə təmin olunub.

Bu mövzuda “yanğı” ilə danışan adları çəkilən deputatlara xatırladıq ki, bu gün aparılan siyasətin əsas hədəfi əmək

nı yaradılıb.

Təbii ki, ünvanlı dövlət sosial yardımı üçün müraciətlərə baxılması zamanı ailənin maddi-məişət şəraitinin müayinəsi aparılarkən ailənin guya qazanına, soyuducusunun içinə baxılması barədə qeyd edilənlər isə əsassızdır. Əyani müayinə ailənin tərkibi və ailənin məişət şəraitinin ailəni təmsil edən şəxsin müraciəti zamanı qeyd etdiyi rəsmi gəlirləri ilə uyğun olub-olmadığının müəyyənləşdirilməsi ilə aparılır. Bütün müayinələr videoqəbüllə gerçəkləşdirilir.

Bu məqamda deputat Ceyhun Məmmədovun heç bir fakta əsaslanmayan fikrinə də nəzər salaq: “Əgər bir insan qolunu və ya ayağının birini itirib, onun təkrar müayinələrə cəlb olunmamasını təklif edərəm. Bu məsələ ilə bağlı bizə müraciətlər həddən çoxdur”.

C.Məmmədovun bu fikri heç bir realığa əsaslanmır. Deputat bilməlidir ki, mü-

qabiliyyətli insanların, həmçinin sağlamlıq və əmək qabiliyyətli olan müharibə veteranlarının passiv deyil, aktiv vasitələrlə rifahına dəstək göstərməkdir. Sosial dəstək paketi çərçivəsində şəhid ailələri üzvləri və müharibə iştirakçıları olan 24,4 min şəxsin məşğulluğu təmin edilib. O cümlədən şəhid ailələri üzvləri və müharibə iştirakçıları olan 12,1 min şəxs üçün özünüməşğulluq proqramı çərçivəsində kiçik bizneslər yaradılıb.

Deputat Razi Nurullayev “Ünvanlı sosial yardım yoxlaması aparılan zaman soyuducuları açılıb yoxlamasınlar, qazanların içinə baxmasınlar, məsələyə bir az insan bəyaxatına hörmət rakursundan yanaşsınlar. Ola bilər ki, həmin ailəyə kimsə bir kisə un, bir kisə kartof gətirib”

sözləri heç də onun millət vəkiliyyətinin xarakterini müəyyənləşdirmir. Çünki bu fikirlər əsl həqiqətə əsaslanmır, dövlətimizin sosial siyasətinin təhrifinə yönəlib. Halbuki azmətinatlı ailələrin sosial təminatının yaxşılaşdırılması və onların sosial müdafiə tədbirləri ilə əhatə olunmasını danılmaz faktır. Təkcə orta aylıq gəliri onlardan asılı olmayan səbəblərdən hər bir ailə üzvü üçün ehtiyac meyarının məcmusundan aşağı olan azmətinatlı ailələrin də dövlət tərəfindən ünvanlı sosial yardımla təmin edilmələri ölkədə həmya məlumdur.

Yeri gəlmişkən, həmin yardımların məbləği ildən-ilə artır. Buna misal olaraq, son 5 ildə hər ailəyə ödənilən ünvanlı yardımın orta aylıq məbləği 3 dəfəyədək artaraq bu ilin 1 noyabr tarixinə 468 manata çatıb. Ünvanlı dövlət sosial yardımını həmin yardım almaq üçün elektron qaydada edilmiş müraciətlərə əsasən və bu müraciətlərə baxılaraq verilmiş qərarlar əsasında təyin olunur. Müraciətlərə baxılması e-sistem üzərindən müxtəlif qurumların e-məlumat bazaları ilə inteqrasiya şəraitində, şəffaf şəkildə həyata keçirilir.

Son illər aparılan sosial islahatlar ünvanlı dövlət sosial yardımına əlçatanlığın daha da artırılmasına imkan verib. Belə ki, ünvanlı yardımın təyinatı şərtləri xeyli yumşaldılıb. Ünvanlı yardım üçün müraciət edən zaman ailədən tələb olunan məlumatların sayı da əhəmiyyətli dərəcədə azaldılıb.

Yeri gəlmişkən, 2024-cü ilin iyun ayından “Ünvanlı yardım” elektron sistemi yenidən qurulub və ünvanlı yardım üçün müraciət edən şəxslərdən artıq bir çox məlumatların qeyd edilməsinə ehtiyac qalmayıb. Həmin məlumatlar müvafiq qurumların informasiya sistemlərindən əldə olunmağa başlayıb.

Qeyd edək ki, ailənin maddi-məişət şəraiti yoxlanarkən abonent və saygac nömrələri, həyatı sahə ilə bağlı məlumatların və s. “Ərizə-bəyannamə”də düzgün vurğulanmadığı aşkarlandıqda da həmin məlumatlara operativ qaydada düzəliş edilməsi və müraciətə yenidən baxılması imka-

vafiq qanunvericiliyə görə, əlillik müddətli və müddətsiz (ömürlük) müəyyənləşdirilir, əzaların amputasiyası və ya sağalmaz xəstəlik kimi geridönməz hallar olduqda isə şəxs əlillik ömürlük təyin olunur və heç vaxt təkrar müayinəsi aparılmır.

Deputat Jalə Əliyeva isə Zərdab, Kürdəmir və Ucar rayonlarında ən böyük problemin işsizliklə bağlı olduğunu qeyd edir: “Qəbuluma gələnlərin 70-80

faizi işlə bağlı müraciət edir. Regionlarda əmək bazarını tənzimləmək üçün istehsal müəssisələrinin açılması vacibdir. İşsizliyin aradan qaldırılmasının ən effektiv yolu kənd təsərrüfatının inkişafıdır. Amma az gəlirlili ailələr onlara ayrılan pay torpaqlarından effektiv istifadə etmir. İşsizlik kəndlərin demografik balansına da mənfi təsir edir. Gənclər şəhərlərə gəlməyə can atırlar”.

Deputatın bu fikirləri ilə bağlı onu qeyd edə bilirik ki, respublikamızda aktiv məşğulluq proqramlarının əhatə dairəsi ildən-ilə genişləndirilir. Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyindəki Dövlət Məşğulluq Agentliyi tərəfindən 2018-2024-cü illər ərzində 624 min nəfər, o cümlədən bu ilin 10 ayında 137 min nəfər işlə təmin olunub. Özünüməşğulluq proqramına cəlb olunanların illik sayı da proqramın icrasına başlandıqda 2017-ci ilə nisbətən 15 dəfəyədək artıb.

Bu proqramın əhatə etdiyi şəxslərin sayının gələcək il 100 minə ötcəyini gözlənilir. Məşğulluğun təminatında mühüm rolə malik olan peşə hazırlığı kurslarının təşkili də davam etdirilir. Xatırladıq ki, 2018-2024-cü illərdə 35 min nəfər əmək bazarının tələblərinə uyğun peşələr üzrə hazırlıq kurslarına cəlb edilib.

Bütün bunlar bir daha onu göstərir ki, Azərbaycan dövlətinin sosial siyasəti vətəndaşların, ilk növbədə, həssas qrupların qayğı və ehtiyaclarının dolğun ödənilməsinə yönəlib. Bunu görmək istəməyən, yaxud görə bilməyən deputat, görünür, bir şəhid ailəsinin də qapısını açmayıb, bir qəzinin də ağız-acısına şərik olmayıb. Belələri bilməlidirlər ki, seçicilər onlara mandat verdiyi kimi, su bulandıranları, ara qarışdırıcıları geri də çağıra bilərlər.

XQ-nin analitik qrupu